

TRT Çocuk Kitaplık Uygulamasında Resimli E-Kitaplarda Yaşlı Karakterlerin Temsili

Representation of Older Characters in Picture E-Books in TRT Children's Library Application

Melda Kılıç Şentepe *

Canan Avcı **

Makale Bilgisi

Geliş: 02.04.2025

Kabul: 16.02.2026

Doi:

10.20296/tsadergisi.1669322

Anahtar Sözcükler:

*E-kitaplar,
yaşlı karakter,
yaşlanma,
dijital kütüphane.*

ÖZET

Bu çalışmada, TRT Çocuk Kitaplığı uygulamasındaki 3-6 yaş çocuklarına uygun e-kitapların yaşlı karakter içermeye durumu ve bu karakterlerin özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yönteminden yararlanılan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemiyle araştırma kapsamına alınacak e-kitaplar belirlenmiştir. Buna göre 3-6 yaş aralığındaki çocuklar için uygun olan 228 e-kitap araştırma kapsamına alınmıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan E-Kitap Bilgi Formu ve E-Kitap Değerlendirme Kriterleri Kontrol Listesi kullanılarak toplanmıştır. Veriler, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen 228 e-kitabın 31 tanesinde en az bir yaşlı karakter bulunduğu belirlenmiştir. Yaşlı karakterler incelendiğinde bu karakterlerin çoğunlukla erkek olduğu görülmüştür. Hikayede yer alan yaşlı karakterlerin çoğunlukla dede/büyükbaba veya nine/büyükanne rolleriyle temsil edildiği görülmüştür. Bu karakterlerin genellikle beyaz saçlı ve/veya sakallı, gözlüklü ve renkli kıyafetlerle tasvir edildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, yaşlı karakterlerin büyük ölçüde sevecenlik gibi olumlu sosyal özelliklerle betimlendiği, duygusal olarak mutlu ve bilişsel açıdan bilge/akıllı birer figür olarak sunulduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, hikayelerdeki yaşlı yetişkinlerin genellikle olumlu ve geleneksel rollerle temsil edildiğini göstermektedir. Bu durum, çocukların yaşlanma ve yaşlılık algılarının şekillenmesinde olumlu bir etki yaratma potansiyeline sahip olmakla birlikte, yaşlı bireylerin toplumsal rolleri açısından çeşitliliğin sınırlı kaldığını da ortaya koymaktadır.

Article Information

Submission: 02.04.2025

Acceptance: 16.02.2026

Doi:

10.20296/tsadergisi.1669322

Key Words:

*E-books,
older character,
ageing,
digital library.*

ABSTRACT

This study aimed to examine the inclusion of older characters and the traits of these characters in e-books suitable for children aged 3-6 in the TRT Children's Library application. This study utilized a qualitative research method and employed document analysis. E-books were selected for inclusion using criterion sampling. Accordingly, 228 e-books suitable for children aged 3-6 were included in the study. Data were collected using the E-Book Information Form and E-Book Evaluation Criteria Checklist developed by the researchers. The data were analyzed using descriptive statistics. Of the 228 e-books examined in the study, 31 contained at least one older character. An examination of the older characters revealed that these characters were predominantly male. The older characters in the story were mostly represented as grandfathers or grandmothers. These characters were generally depicted with white hair and/or beards, wearing glasses, and colorful clothing. Furthermore, it was determined that older characters are largely depicted with prosocial characteristics such as compassion and are presented as emotionally happy and cognitively wise/intelligent figures. These findings suggest older adults are generally represented in positive and traditional roles in stories. Although this may positively influence children's perceptions of aging and later life, it also indicates that the portrayal of older adults in diverse social roles remains limited.

Atıf İçin

Kılıç Şentepe, M. & Avcı, C. (2026). TRT çocuk kitaplık uygulamasında resimli e-kitaplarda yaşlı karakterlerin temsili. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 30(2), 633-646. doi: 10.20296/tsadergisi.1669322

* Öğr. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Samsun, melda.kilic@omu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8013-875X>

** Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Samsun, canan.avci@omu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9313-4977>

GİRİŞ

Dünya genelinde yaşlı nüfusta artış gözlemlenmektedir (Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ], 2021). Bu demografik değişime ayak uydurabilmek için yaşlanmaya yönelik toplumda yaygın olan düşüncelerin, hislerin ve eylemlerin gözden geçirilmesi gerekmektedir (Foster ve Walker, 2015; DSÖ, 2020). Yaşlanmaya ilişkin anlayışımız, doğduğumuz kültüre ve etkileşimde bulunduğumuz kişi ya da kişilere bağlı olarak şekillenmektedir (Freixas vd., 2012; Levy, 2009; Moody ve Sasser, 2018; Twigg, 2004). Yaşlanma hakkında bildiklerimiz her zaman doğru olmayabilir ve anlayışımız, aile ve toplum gibi doğrudan etkileşim alanları ile birlikte reklamlar, filmler ve kitaplar (Bergman, 2017; Couper ve Pratt, 1999; Klein vd., 2005) gibi medya araçları gibi birçok kaynak tarafından kasıtlı veya kasıtsız olarak güçlendirilen kavramlara dayanarak gelişebilir. Bu kaynaklar tarafından yaygın olarak vurgulanan kavramlar, yaşlılara yönelik yaş ayrımcılığını yansıtan kalıp yargıların, ön yargıların ve ayrımcı davranışların toplumda yaygınlaşmasını destekler nitelikte sonuçlar doğurabilir (Joosen, 2019; Swift vd., 2017; DSÖ, 2020; Zurcher ve Robinson, 2018). Söz konusu kaynaklarda yaşlı insanlar arasındaki çeşitliliğin (eğitim durumu, çalışma hayatındaki konumu, bireysel becerileri, ekonomik kaynakları, vb.) ve kültürel birikim ve değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılması gibi yaşlıların toplumsal katkılarının genellikle göz ardı edildiği görülmektedir (Canatan, 2008; Crawford ve Bhattacharya, 2014; Kalaycı ve Özkul, 2017). Bu durum yaşlı yetişkinlerin fiziksel ve zihinsel becerileri azalan homojen bir grup olarak algılanmasına ve yaş ayrımcılığına yol açabilir (Bellingtier vd., 2024). Yaş ayrımcılığı, yaşa bağlı olarak başkalarına ya da kendimize karşı kalıp yargıları, ön yargıları ve ayrımcı davranışları ifade etmektedir (Abrams, 2010). Yaş ayrımcılığı, “yaşlılığın evrensel olması bakımından cinsiyet ve ırk ayrımcılığından farklıdır” (Klein vd., 2005, s. 592). Dolayısıyla, yaş ayrımcılığı yaşlanan her birey açısından ortaya çıkma olasılığı bulunan bir risk faktörüdür (Calasanti vd., 2006; Nemmers, 2005; Ng vd., 2015; Palmore, 1990; Williamson, 1997).

Kalıp yargıların edinimi, erken yaşlardan itibaren başlayan karmaşık bir süreçtir (Bigler ve Liben, 2007). Erken çocukluk döneminde edinilen bu kalıp yargıların, çocukların sosyal etkileşimlerini şekillendirdiği belirtilmektedir (Patterson ve Bigler, 2006; Shutts, 2015). Yaşa bağlı olarak oluşturulan kalıp yargıların, bireysel farklılıklar yerine ortak özelliklerine odaklanma eğilimini pekiştirmesi sonucunda ise küçük çocukların yaşlı yetişkinlere yönelik kalıp yargılar geliştirdikleri araştırmalar tarafından ortaya konmuştur (Flamion vd., 2020; Vauclair vd., 2018). Yapılan çalışmalar, çocukların yaşlı yetişkinleri genellikle fiziksel sınırlılıklar ve olumsuz dış görünüş özellikleriyle ilişkilendirdiklerini ve bu algıların onlarda yaşlı yetişkinlerle etkileşime girmeye istekli olmama ve onlardan kaçınma gibi eğilimleri güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Bellingtier vd., 2021; Flamion vd., 2020; Kwong See vd., 2012). Bu nedenle, çocukların büyüme sürecinde bu olumsuz tutumları yaratacak ya da güçlendirecek kaynaklara ve uyarıcılara maruz kalmalarını önlemek ve her yaşta insan için daha eşitlikçi bir toplum yaratmak adına çocuklara yaşlanma hakkında sunulan içeriklerin neler olduğunu, pedagojik açıdan uygun olup olmadığını değerlendirmek önemlidir.

Çocukların yaşlı yetişkinlere karşı düşüncelerinin ve tutumlarının şekillenmesinde rol oynayan pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlardan biri çocuk kitaplarıdır. Çocuk kitapları, erken çocukluk döneminde çocukların başta dil ve bilişsel gelişim olmak üzere tüm gelişim alanlarını destekleyen, anadilinin zenginliklerini çocuklara sunan, kültürünü ve diğer kültürleri tanımalarını sağlayan, evrensel değerleri kazanmalarını destekleyen bunun yanı sıra insanı ve insanın ait olduğu dünyayı tanımaya dair yeni kapılar aralayan önemli araçlardır (Yıldız Taşdemir ve Ata Doğan, 2023). Dolayısıyla çocuk kitapları, çocukların anlayışını, toplumun yaşlanmaya ve yaşlı bireylere bakış açısına göre şekillendirme (Chamberlain vd., 1994; James ve Kormanski, 1999; Janelli ve Sorge, 2002) ve kendi yaşlılığına dair öz-algısını etkileme (McGuire, 2016) potansiyeline sahiptir. Nitekim, yapılan araştırmalar, basılı resimli çocuk kitaplarında yaşlı karakterlerin sınırlı sayıda yer aldığını (Danowski ve Robinson, 2012; Hollis-Sawyer ve Cuevas, 2013; Korkmaz vd., 2023) ve bu karakterlerin çoğunlukla toplumda yaygın olan yaşlılıkla ilgili kalıp yargıları yansıtacak biçimde betimlendiğini göstermektedir (Ansello, 1977; Avcı ve Erhan, 2022; Bergman, 2017; Crawford, 2000; Dodson ve Hause, 1981; Hollis-Sawyer ve Cuevas, 2013; James ve Kormanski, 1999; Janelli, 1988, 1994; Janelli ve Sorge, 2002; Joosen, 2019; McGuire, 2003, 2016; Ng vd., 2015;

Sciplino vd., 2010; Yıldız ve Akalın, 2025; Yitzhaki ve Lazar, 2019). Resimli çocuk kitaplarının çocukların yaşlanma ve yaşlı yetişkinlere ilişkin anlayışlarını şekillendirmede oynadığı rol göz önünde bulundurulduğunda, çocukların yaşlı bireylere yönelik algı ve tutumlarının farklı yollarla nasıl biçimlendiğinin incelenmesi önemli görülmektedir. Alan yazında çocuk kitaplarının yaşlılık teması çerçevesinde incelendiği çalışmalar bulunmakla birlikte, yaşlılık ve yaşlanma temsillerinin doğrudan e-kitaplar üzerinden ele alındığı araştırmalara rastlanmamaktadır. Bu bağlamda, güncel araştırma, Türkiye’de geniş kullanıcı kitlesine sahip ve ücretsiz erişim olanağı sunan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan e-kitaplarda yaşlı yetişkinlerin ve yaşlanmanın temsillerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, çocukların okuma deneyimlerinde giderek artan öneme sahip dijital kitaplarda yaşlı bireylerin nasıl temsil edildiğine ilişkin özgün ve derinlemesine bir bakış açısı sunarak alan yazına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Teknolojideki ilerlemeler sonucu yeni nesiller teknoloji ile iç içe bir yaşam sürmektedirler. Her gün akıllı telefonlardan tabletlere çeşitli teknolojik araçlar aracılığıyla dijital medyaya maruz kalmaktadırlar. Çocukların maruz kaldığı dijital medya türlerinden biri e-kitaplardır. E-kitaplar, dokunmatik ekrana dokunarak veya basarak ses ve animasyon üreten yazılı metin, sözlü okuma, müzik, çizimler, animasyonlar ve etkin noktalar gibi etkileşimli çok modlu bilgiler sunar (Christ vd., 2019; Unsworth, 2006). Bu özellikler, kitap okumayı son derece etkileşimli, çoklu ortam okuryazarlığı deneyimine dönüştürmekte (Roskos vd., 2014) ve henüz okuyamayan ve gelişmekte olan okuryazarlık becerilerine sahip çocukların bile bir yetişkinin yardımı olmadan kendi başlarına kitapları keşfetmelerine olanak sağlamaktadır (Dore vd., 2018; Gong ve Levy, 2009).

TRT Çocuk Kitaplık uygulaması, TRT Genel Müdürlüğü tarafından 23 Nisan 2021 tarihinde Türkiye’nin en kapsamlı içeriğe sahip dijital çocuk kütüphanesi olarak hizmete sunulmuştur. TRT Çocuk Kitaplık uygulaması, 2023 yılı verilerine göre 5.968.323 indirilme sayısına ulaşmıştır (Güzelçoban, 2023). Uygulama aracılığıyla 3-8 yaş aralığındaki çocukların nitelikli çocuk edebiyatı kitaplarıyla buluşmaları ve böylece kitap okuma deneyimlerinin zenginleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu uygulamada çok çeşitli konularda çoklu ortam özelliklerine sahip e-kitaplar bulunmaktadır. Bu kitapların sonlarında hikayelerle ilgili sorular, oyunlar ve etkinlikler yer almaktadır. TRT Çocuk Kitaplık uygulaması Android ve IOS işletim sistemleri üzerinden akıllı telefonlara, tabletlere ya da bilgisayarlara ücretsiz olarak indirilebilmektedir. Kitapların tümüne erişim için ebeveynler tarafından üyelik hesabı oluşturulması gerekmektedir. Üyelik tamamlandıktan sonra profil üzerinden çocuk ya da çocuklar için hesap oluşturulabilmektedir. Bunun için çocuğun ismi, doğum yılı, cinsiyeti ve isteğe bağlı profil resmi gibi bilgiler girilmelidir. Bu sayede uygulamada çocuğun yaşına uygun kitaplar özel olarak sınıflandırılarak kullanıcıya sunulmaktadır (Yıldız Taşdemir ve Ata Doğan, 2023).

Konu ile ilgili yapılan daha önceki araştırmalar incelendiğinde TRT Çocuk Kitaplık uygulamasının ilgi çekici çoklu ortam özelliklerine sahip olduğu, akıllı telefon veya tabletlere kolayca yüklendiği, uygulamanın kendisini güncellediği, kullanıcıya etkileşim zenginliği sunduğu, e-kitapların sorunsuz biçimde açıldığı ve çalıştığı, tüm sayfalarda kullanıcıya aynı menülerin sunulduğu, kullanılan sembollerin birbirinden ayırt edilebilir ve çocukların kolayca anlayıp kullanabileceği düzeyde olduğu bulunmuştur (Yıldız Taşdemir ve Ata Doğan, 2023). Ayrıca, uygulamadaki kitapların toplumsal cinsiyet eşitliği (Çelikoğlu ve Koyuncu Şahin, 2024), kahramanlara atfedilen meslekler (Yolasıgırmazoğlu, 2023), çocuk hakları (Gök Tülkay ve Sapsağlam, 2023), genel ve teknik, kullanım, etik, ekonomiklik ve telif hakları özellikleri açısından uygun niteliklere sahip olup olmaması (Yıldız Taşdemir ve Ata Doğan, 2023) bağlamında değerlendirilmiş olduğu görülmüştür. TRT Çocuk Kitaplık uygulamasına ilişkin çalışmalara bakıldığında bu uygulamada yer alan e-kitapların yaşlı karakterler ya da yaşlanmanın temsili açısından incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Güncel araştırmanın bu yönüyle ilk ve özgün bir çalışma olduğu söylenebilir.

Araştırmanın amacı, TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında 3-6 yaş aralığındaki çocuklar için uygun olan e-kitaplarda yaşlı karakterlere yer verilip verilmemesi durumunu ve bu karakterlerin sahip olduğu özellikleri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. E-kitaplarda yaşlı karakterlerin yer alma durumu nasıldır?

2. E-kitaplardaki yaşlı karakterlerin cinsiyet dağılımları nasıldır?
3. E-kitaplardaki yaşlı karakterlerin hikaye içindeki rolü nedir?
4. E-kitaplardaki yaşlı karakterlerin fiziksel görünüşleri nasıldır?
5. E-kitaplardaki yaşlı karakterlerin bilişsel, sosyal ve duygusal özellikleri nasıldır?

YÖNTEM

Bu çalışma, nitel bir araştırma olarak tasarlanmış ve doküman analizi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Doküman analizi, anlaşılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı, basılı ya da elektronik materyallerin araştırma problemine uygun ve sistematik olarak incelenmesini sağlar (Bowen, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Merriam'a (2009) göre bu yöntem; araştırma problemine uygun dokümanları bulma, bulunan dokümanların orijinalliklerini kontrol etme, kodlama ya da sistematik olarak kategorileştirme ve verilerin analizi aşamalarından oluşmaktadır. Bu çalışmada TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan 3-6 yaş aralığındaki çocuklar için uygun olan e-kitaplar araştırmanın amacı doğrultusunda incelenmiş ve analiz için veri kaynağı olarak derlenmiştir. İncelenen e-kitaplar tüm kullanıcıların erişimine açık ve ücretsiz olup, herhangi bir bireye veya özel kişiye ait kişisel bilgi içermemektedir. Araştırma, etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir. Araştırma, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamındaki tüm kurallara uygun olarak yürütülmüş ve bu yönergenin etik standartlarına tamamen uyularak gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

TRT Çocuk Kitaplığı uygulamasında 27.11.2024 tarihi itibarıyla toplam 287 e-kitap olduğu belirlenmiştir. E-kitapların 5 farklı temada sunulduğu görülmüştür. Buna göre; hayatın içinden temasında 69, meraklı bilgin temasında 51, bizim masallar temasında 44, doğanın masalı temasında 65 ve bizim kahramanlar temasında 58 e-kitap bulunmaktadır. TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında bulunan tüm e-kitapların yaş ve temalara göre dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. E-kitapların yaş ve temalara göre dağılımı

Tema	3+ yaş	4+ yaş	5+ yaş	6+ yaş	7+ yaş	8+ yaş	Toplam
Hayatın içinden	9 (%13,04)	22 (%31,88)	14 (%20,29)	11 (%15,94)	13 (%18,84)	-	69 (%24,04)
Meraklı bilgin	9 (%17,65)	17 (%33,33)	10 (%19,61)	6 (%11,76)	9 (%17,65)	-	51 (%17,77)
Bizim masallar	8 (%18,18)	9 (%20,45)	12 (%27,27)	7 (%15,91)	8 (%18,18)	-	44 (%15,33)
Doğanın masalı	15 (%23,08)	10 (%15,38)	21 (%32,31)	9 (%13,85)	8 (%12,31)	2 (%3,08)	65 (%22,65)
Bizim kahramanlar	10 (%17,24)	9 (%15,52)	10 (%17,24)	10 (%17,24)	19 (%32,76)	-	58 (%20,21)
Toplam	51 (%17,77)	67 (%23,34)	67 (%23,34)	43 (%14,98)	57 (%19,86)	2 (%0,70)	287 (%100,00)

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Buna göre e-kitapların 3-6 yaş aralığındaki çocuklara yönelik olma kriteri ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu amaçla, TRT Çocuk Kitaplığı uygulamasında 3-6 yaş aralığındaki çocuklar için uygun olduğu belirtilen 228 e-kitap inceleme kapsamına alınmış, 7+ yaş (n=57) ve 8+ yaş (n=2) için uygun olduğu belirtilmiş toplam 59 e-kitap değerlendirmeye alınmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan E-Kitap Bilgi Formu ve E-Kitap Yaşlı Karakter Değerlendirme Kriterleri Kontrol Listesi olmak üzere iki form kullanılmıştır. E-Kitap Bilgi Formu, kitabın adı, hangi yaş grubuna yönelik olduğuna ilişkin bilgileri kaydetmek amacıyla hazırlanmıştır. E-Kitap Yaşlı Karakter Değerlendirme Kriterleri Kontrol Listesi hazırlanırken ilgili

araştırmalar incelenmiş ve kriterler oluşturulmuştur (Avcı ve Erhan, 2022; Danowski ve Robinson, 2012). E-kitapların yaşlı karakter içermesi durumunun belirlenmesinde karakterlerin görselleştirilmesinde yoğun gri veya beyaz saç, ciltte kırışıklık veya sarkma, baston ya da gözlük gibi fiziksel bir yardımcının bulunması veya yazılı metinde yaşlı, ihtiyar, büyükanne ya da büyükbaba vb. ifadelerin kullanılması kriter alınmıştır. Bu kriterlerden en az üç tanesini karşılayan karakterler, yaşlı olarak kabul edilmiştir. Kontrol listesinde, kitapta bulunan yaşlı karakter sayısına, yaşlı karakterin cinsiyetine, hikayedeki rolüne, fiziksel görünümüne, bilişsel, sosyal ve duygusal özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Formlara, erken çocukluk eğitimi alanında çalışan iki uzmandan görüş alınarak geri bildirimler doğrultusunda son hali verilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz, önceden belirlenmiş kriterler doğrultusunda verilerin özetlenmesini ve tablolaştırılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda her e-kitap, hem görseller hem de metin açısından eş zamanlı incelenerek yaşlı karakterin varlığı, cinsiyeti, hikayedeki rolü, fiziksel görünümü, bilişsel, sosyal ve duygusal özellikleri kaydedilmiştir. Verilerin kontrol listesine kaydedilmesinde Microsoft Office Excel programı kullanılmıştır. Kontrol listesi iki farklı araştırmacı tarafından farklı zamanlarda ayrı ayrı doldurulmuştur. Güvenirlik için kodlayıcılar arası güvenirlilik katsayısı hesaplanmış ve %81 olarak belirlenmiştir. Kodlamalarda rastlanan farklılıklar birlikte tekrar değerlendirilmiş ve görüş birliği sağlanarak analizler tamamlanmıştır. Geçerliği sağlamak amacıyla araştırmanın her aşaması detaylı biçimde açıklanmıştır. Elde edilen veriler, frekans ve yüzde dağılımlarına göre tablolaştırılarak sunulmuştur.

BULGULAR

TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan, 3-6 yaş aralığındaki çocuklar için uygun 228 e-kitabın incelenmesiyle elde edilen veriler doğrultusunda kitaplarda yaşlı karakterlerin yer alma durumuna, cinsiyetlerine, rollerinin ne olduğuna, fiziksel görünümüne, bilişsel, sosyal ve duygusal özelliklerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. E-kitapların içeriğinde yaşlı karakterlerin yer alıp almamasına ilişkin bulgular, Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *E-kitaplarda yaşlı karakterlerin yer alma durumuna ilişkin dağılım*

Yaşlı Karakter	Hayatın içinden (56)	Meraklı bilgin (42)	Bizim masallar (36)	Doğanın masalı (55)	Bizim Kahramanlar (39)	Toplam (228)
Var	13 (%23,21)	5 (%11,90)	7 (%19,44)	1 (%1,82)	5 (%12,82)	31 (%13,60)
Yok	43 (%76,79)	37 (%88,10)	29 (%80,56)	54 (%98,18)	34 (87,18)	197 (%86,40)

Tablo 2’ye göre incelenen 228 e-kitabın 31 (%13,60) tanesinde yaşlı karakter yer alırken, 197 (%86,40) tanesinde yaşlı karakter yer almadığı görülmüştür. Ayrıca, temalar arasında bir karşılaştırma yapıldığında en çok hayatın içinden, en az ise doğanın masalı temasında yer alan e-kitaplarda yaşlı karakter bulunduğu gözlemlenmiştir.

Yaşlı karakter içeren e-kitapların bazılarında (n=6) birden fazla yaşlı karaktere rastlanmıştır. Bu nedenle, yaşlı karakter bulunan toplam e-kitap sayısı 31 iken, incelemeye alınan toplam yaşlı karakter sayısı 36’dır. Bu karakterlerin cinsiyetine ilişkin dağılıma, Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. *E-kitaplardaki yaşlı karakterlerin cinsiyetine ilişkin dağılım*

Yaşlı Karakter	Hayatın içinden (17)	Meraklı bilgin (6)	Bizim masallar (7)	Doğanın masalı (1)	Bizim Kahramanlar (5)	Toplam (36)
İnsan Kadın	4 (%23,53)	3 (%50,00)	2 (%28,57)	1(%100,00)	-	10 (%27,7)
Erkek	6 (%35,29)	3 (%50,00)	5 (%71,43)	-	5 (%100,00)	19 (%52,7)
Toplam	10 (%58,8)	6 (%100,00)	7 (%100,00)	1 (%100,00)	5 (%100,00)	29 (%80,5)
İnsan değil	2 (%11,76)	-	-	-	-	2 (%5,56)

Erkek	4 (%23,53)	-	-	-	-	4 (%11,1)
Belirsiz	1 (%5,88)	-	-	-	-	1 (%2,77)
Toplam	7 (%41,17)	-	-	-	-	7 (%19,4)

Tablo 3'e göre yaşlı karakterlerin 23'ünün (%63,89) erkek, 12'sinin (%33,33) kadın olduğu ve 1'inin (%2,77) cinsiyetinin belirsiz olduğu bulunmuştur. E-kitaplarda yer alan erkek yaşlı karakterlerin kadın yaşlı karakterlerin hemen hemen iki katı olması, cinsiyet açısından yaşlı karakterlerin dengeli bir dağılım göstermediğini işaret etmektedir.

Tablo 4. *E-kitaplardaki yaşlı karakterlerin hikaye içindeki rollerine ilişkin dağılım*

Yaşlı Karakterin Rolü	Hayatın içinden (17)	Meraklı bilgin (6)	Bizim masallar (7)	Doğanın masalı (1)	Bizim Kahramanlar (5)	Toplam (36)
Dede/Büyükbaba	8 (%47,06)	3 (%50,00)	2 (%28,57)	-	4 (%80,00)	17 (%47,22)
Nine/Büyükanne/ Anneanne/Babaanne	6 (%35,29)	3 (%50,00)	1 (%14,29)	1 (%100,00)	-	11 (%30,56)
Yaşlı adam	2 (%11,76)	-	3 (%42,86)	-	1 (%20,00)	6 (%16,67)
Yaşlı kadın	-	-	1 (%14,29)	-	-	1 (%2,78)
Yaşlı tren	1 (%5,88)	-	-	-	-	1 (%2,78)

Tablo 4'e göre hikayelerde çoğu yaşlı karakterin dede/büyükbaba (%47,22) veya nine/büyükanne/anneanne/babaanne (%30,56) rollerinde olduğu, bazılarının ise yaşlı adam (%16,67) rolünde bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgu, incelenen e-kitaplarda yaşlı karakterlerin ağırlıklı olarak aile içi rollerde betimlendiğini, rollerdeki çeşitliliğin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. *E-kitaplardaki yaşlı karakterlerin fiziksel görünümüne ilişkin dağılım*

Fiziksel Görünüm	Hayatın içinden (17)	Meraklı bilgin (6)	Bizim masallar (7)	Doğanın masalı (1)	Bizim Kahramanlar (5)	Toplam (36)
Kırıksık yüz	5 (%29,41)	2 (%33,33)	3 (%42,86)	1 (%100,00)	-	11 (%30,55)
Sarkık yanak	2 (%11,76)	1 (%16,67)	3 (%42,86)	-	-	6 (%16,67)
Dökülmüş dişler	1 (%5,88)	2 (%33,33)	3 (%42,86)	-	-	6 (%16,67)
Beyaz sakal	7 (%41,18)	1 (%16,67)	4 (%57,14)	-	5 (%100,00)	17 (%47,22)
Dökülmüş saç	2 (%11,76)	1 (%16,67)	2 (%28,57)	-	-	5 (%13,89)
Beyaz saç	9 (%52,94)	3 (%50,00)	5 (%71,43)	1 (%100,00)	5 (%100,00)	23 (%63,88)
Şişman	3 (%17,65)	1 (%16,67)	2 (%28,57)	1 (%100,00)	-	7 (%19,44)
Kambur	2 (%11,76)	1 (%16,67)	1 (%14,29)	1 (%100,00)	-	5 (%13,89)
Renkli kıyafet	10 (%58,82)	4 (%66,67)	5 (%71,43)	-	-	19 (%52,78)
Aksesuarlar	7 (%41,18)	2 (%33,33)	3 (%42,86)	1 (%100,00)	-	10 (%27,78)
Gözlük	7 (%41,18)	4 (%66,67)	4 (%57,14)	1 (%100,00)	4 (%80,00)	20 (%55,56)
Baston	4 (%23,53)	1 (%16,67)	1 (%14,29)	-	1 (%20,00)	7 (%19,44)
İşitme cihazı	1 (%5,88)	-	-	-	1 (%20,00)	2 (%5,6)

E-kitaplarda yer alan yaşlı karakterlerin fiziksel görünümüne ilişkin frekans ve yüzdelere sunulduğu Tablo 5'e göre çoğu karakterin beyaz saçlı (%63,88), beyaz sakallı (%47,22), gözlüklü (%55,56) ve/veya renkli kıyafetli (%52,78) resmedildiği gözlemlenmiştir. Bazı karakterlerin ise yüzünde kırışıklık (%30,55) olduğu ve/veya küpe, fes, eşarp, kemer gibi aksesuarlar (%27,78) kullandığı görülmüştür. Bu durum, incelenen dijital kitaplarda yaşlanmanın fiziksel göstergelerinin daha çok beyazlayan saç/sakal, görme bozukluğu ve ciltte kırışıklık olduğunu ifade etmektedir. Diğer taraftan, yaşlı karakterlerin yaşlanmanın doğal sonucu olan ve genel olarak istenmeyen bu

fiziksel değişimlerin yanı sıra renkli kıyafetler ve aksesuarlar ile resmedilmesi çocuklarda yaşlı yetişkinlere ve yaşlanmaya yönelik olumlu bir algı oluşumunu destekleyebilir.

Tablo 6. E-kitaplardaki yaşlı karakterlerin bilişsel, sosyal ve duygusal özelliklerine ilişkin dağılım

Bilişsel, sosyal ve duygusal özellikler		Hayatın içinden (17)	Meraklı bilgin (6)	Bizim masallar (7)	Doğanın masalı (1)	Bizim Kahramanlar (5)	Toplam (36)
Bilişsel	Bilge/akıllı	-	3 (%50,00)	2 (%28,57)	-	3 (%60,00)	8 (%22,22)
Sosyal	Sevecen	4 (%23,53)	3 (%50,00)	5 (%71,43)	1 (%100,00)	3 (%60,00)	16 (%44,44)
	Güvenilir	-	2 (%33,33)	-	-	1 (%20,00)	3 (%8,33)
	Meraklı	-	-	2 (%28,57)	-	-	2(%5,56)
	Misafirperver	2 (%11,76)	-	-	-	-	2 (%5,56)
	Eğlenceli	-	-	-	-	1(%20,00)	1(%2,78)
	Dost canlısı	-	-	-	-	1 (%20,00)	1 (%2,78)
	Nezaketli	1 (%5,88)	-	-	-	-	1 (%2,78)
	Problem çözücü	-	1 (%16,67)	-	-	-	1 (%2,78)
	Yalnız	1 (%5,88)	-	2 (%28,57)	-	-	3 (%8,33)
	Huysuz	-	1 (%16,67)	-	-	1 (%20,00)	2 (%5,56)
Duygusal	Mutlu/hoşnut	3 (%17,65)	4 (%66,67)	4 (%57,14)	1 (%100,00)	3 (%60,00)	15 (%41,67)
	Çaresiz	2 (%11,76)	-	-	-	-	2 (%5,56)
	Üzgün	1 (%5,88)	-	-	-	-	1 (%2,78)
	Öfkeli	1 (%5,88)	-	-	-	-	1 (%2,78)
	Mutsuz	1 (%5,88)	-	-	-	-	1 (%2,78)
	Endişeli	1 (%5,88)	-	-	-	-	1 (%2,78)

Tablo 6'ya göre e-kitaplardaki yaşlı karakterlerin çoğunlukla sosyal ve duygusal özelliklerine yer verildiği, bilişsel özelliklerine ise nadiren yer verildiği görülmektedir. Sosyal özellikler açısından yaşlı karakterlerin çoğunun sevecen (%44,44), duygusal özellikler bağlamında ise mutlu (%41,67) betimlendiği gözlemlenmiştir. Yaşlı karakterlerin bazılarının sosyal özellikler açısından yalnız (%8,33) ve huysuz (%5,56) olarak, duygusal özellikler açısından çaresiz (%5,56), üzgün (%2,78), öfkeli (%2,78), mutsuz (%2,78) ve endişeli (%2,78) olarak betimlendiği belirlenmiştir. İncelenen e-kitaplarda karakterlere atfedilen sosyal ve duygusal özelliklerin çeşitlilik içerdiği ancak bilişsel özellik açısından sadece bilgeliğe (%22,22) yer verildiği görülmüştür. Bu durumda, gerçek hayatta yaşlı yetişkin popülasyonunda gözlemlenen çeşitlilik göz önünde bulundurulduğunda hikayelerde betimlemelerdeki çeşitliliğin sınırlı olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA / SONUÇ ve ÖNERİLER

TRT Çocuk Kitaplığı uygulamasındaki 3-6 yaş çocuklarına uygun e-kitaplarda yaşlı karakterlerin yer alma durumu ve bu karakterlerin özelliklerinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, e-kitapların çoğunda yaşlı karakter yer almadığı ve yaşlı karakter bulunan kitaplarda ise az sayıda yaşlı karakterin yer aldığı bulunmuştur. Daha önce basılı çocuk kitaplarında yapılan incelemelerde elde edilen sonuçlar ile uyumlu olan bu bulguya göre çocuklar için oluşturulan resimli e-kitaplarda popülasyondaki demografik değişimleri yansıtacak şekilde yaşlı karakter örneklerinin sayıca artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Avcı ve Erhan, 2022; Danowski ve Robinson, 2012; Hollis-Sawyer ve Cuevas, 2013; Korkmaz ve vd., 2023). Erken yaşlarda çocukların kitaplarda yaşlı karakterlerin olumlu temsillerine daha fazla maruz kalması gelecekte toplumda karşılaşacağı demografik değişimlere uyum sağlamasını kolaylaştırabilir.

Yapılan çalışmada ayrıca incelenen e-kitaplardaki yaşlı karakterlerin çoğunluğunun erkek olduğu belirlenmiştir. Danowski ve Robinson (2012) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çocuk edebiyatı literatürüne göre resimli çocuk kitaplarında genel olarak karakterlerde cinsiyete dayalı bir inceleme yapıldığında erkek karakterlerin kadın karakterlere göre daha yaygın biçimde öne çıkarıldığı görülmektedir (Casey vd., 2021; McCabe vd., 2011, Weitzman vd., 1972). Ancak, güncel istatistiklere bakıldığında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hazırlanan

rapora göre Türkiye’de yaşlı kadın (%55,5) popülasyonunun yaşlı erkek (%44,5) popülasyonundan daha fazla olduğu görülmektedir (TÜİK, 2024). Resimli çocuk kitaplarında yaşlı karakterlerin çoğunlukla erkek olması geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin sürdürülmesine ve yaşlı kadınların yaşam deneyimlerinin ve katkılarının e-kitaplarda yeterince temsil edilmemesine yol açabilir. Bu nedenle, hikayelerde yaşlı kadın karakterlerin sayıya artırılması, çocukların yaşlı birey algısının cinsiyet eşitliği bağlamında daha dengeli olmasını sağlayabilir.

İncelenen e-kitaplarda yaşlı karakterlerin çoğunlukla dede/büyükbaba veya nine/büyükanne/anneanne/babanne rolünde betimlendiği, nadiren yaşlı adam, yaşlı kadın veya yaşlı tren rolünde temsil edildiği görülmüştür. Daha önce yapılan çalışmalarda da yaşlı karakterlerin en çok büyük ebeveyn rolünde betimlendiği tespit edilmiştir (Avcı ve Erhan, 2022; Danowski ve Robinson, 2012; Yitzhaki ve Lazar, 2019; Yıldız ve Akalın, 2025). Bu durum çocuk kitaplarının önemli sınırlılıklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (McGuire, 2003, 2016). Dolayısıyla hikayelerde yaşlı karakterleri büyükbaba ya da büyükanne gibi aile içi rollerde tek tipleştirmek yerine yaşlıların toplumdaki çeşitli rolleri dikkate alınarak farklı rollerde betimlenmesi çocukların yaşlı bireylerle ilgili algısını zenginleştirebilir.

Bu çalışmaya göre e-kitaplarda yaşlı karakterlerin çoğunlukla beyaz saçlı, beyaz sakallı ve/veya gözlüklü olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan, bu karakterlerin, çok renkli kıyafetler giydiği, aksesuarlar kullandığı dolayısıyla pozitif fiziksel bir görünümde betimlendiği bulunmuştur. Bunun yanı sıra az sayıda da olsa bazı karakterlerde yüzde kırışıklık olduğu tespit edilmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda yaşlı karakterlerin daha kırışık, saçlarının beyaz ve/veya dökülmüş, çekici olmayan bir görünümde resmedildiği belirlenmiş ve bu durum yaşlı yetişkinlere ilişkin olumsuz kalıp yargıları besleyen bir gösterge olarak ifade edilmiştir (Avcı ve Erhan, 2022; Crawford ve Bhattacharya, 2014; Danowski ve Robinson, 2012; Hollis-Sawyer ve Cuevas, 2013; Sciplino vd., 2010). İncelenen e-kitaplarda yaşlı karakterlerin daha pozitif fiziksel özelliklerle betimlenmesi çocukların yaşlanmaya ilişkin olumlu görüşler oluşturmaya katkı sağlayabilir. Ancak, yaşlı karakterlerin fiziksel görünümündeki sınırlılık, yaşlı yetişkinlerle ilgili toplumda yaygın olan kalıp yargısal bakış açısını pekiştirebilir. Bir diğer söyleyişle yaşlı karakterlerin yüzlerinde kırışıklık olmaması, kıyafetlerinin canlı ve parlak renklerde resmedilmesi, genel sağlık durumunun iyi olması, çocuk açısından yaşlanmanın idealize edilmiş görüntüsünü düşünsel olarak beslerken, yaşlılık döneminde yaşanan zorlukları ve biyolojik olarak yaşanan bedensel değişimleri yeterince yansıtmamaktadır. Dolayısıyla her iki betimleme türü de çocukta aslında yaşlanmayla ilgili gerçekçi bir algı oluşturmada yetersiz kalmaktadır. Bu durum da çocukların kendi yaşlanma sürecine ilişkin gerçekçi olmayan beklentiler oluşturmaya yol açabilir. Çocuklarda daha gerçekçi bir yaşlanma algısı oluşturmak için hikayelerde, hayatın diğer dönemlerinde olduğu gibi yaşlılık döneminde de pek çok fiziksel değişimle karşılaşacağımız, ancak kendimiz olmaya devam edeceğimiz (Twigg, 2004) düşüncesinin yansıtılması önerilmektedir.

Çalışmada ayrıca yaşlı karakterlerin çoğunluğunun sevecen ve mutlu/hoşnut, bazılarının ise bilge/akıllı gibi sosyal, duygusal ve bilişsel özelliklerle betimlendiği belirlenmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda da yaşlı karakterlerin basılı kitaplarda sıklıkla bilge/akıllı, sevecen ve problem çözücü olarak tasvir edildiği bulunmuştur (Avcı ve Erhan, 2022; Fenwick ve Morrison, 2001; Hollis-Sawyer ve Cuevas, 2013; Yıldız ve Akalın, 2025). Kitaplarda özellikle, sevecenlik, mutluluk ve bilgelik gibi olumlu özelliklerin vurgulanması, çocukların yaşlı yetişkinlere yönelik saygı ve takdir duygusu beslemelerini desteklemeyi amaçlıyor olabilir. Yapılan çalışmada yaşlı karakterlere olumlu özelliklerin yanı sıra nadiren de olsa yalnız, huysuz, çaresiz, üzgün, öfkeli, mutsuz ve endişeli gibi olumsuz sosyal ve duygusal özelliklerin atfedildiği görülmüştür. Ancak yapılan diğer çalışmalarda yaşlı karakterlerin genellikle huysuz, yalnız gibi olumsuz sosyal özellikler ile betimlendiği görülmektedir (Hollis-Sawyer ve Cuevas, 2013; James ve Kormanski, 1999; Joosen, 2019; McGuire, 2003, 2016; Ng vd., 2015). Her iki durum da çocuk edebiyatında yaşlı yetişkinlerin daha dengeli ve çeşitli temsillerine ihtiyaç duyulduğuna işaret etmektedir. Özellikle yaşlı karakterlerin hem güçlü yönlerini hem de insani zayıflıklarını içeren daha gerçekçi bir yaklaşım, çocukların yaşlı yetişkinlerle ilgili daha kapsamlı ve empatik bir anlayış geliştirmesine katkı sağlayabilir.

TRT Çocuk Kitaplığı uygulamasının incelendiği bu çalışmada e-kitaplarda yaşlı karakterlere nadiren ve daha çok yaşlı erkek karakterlere yer verildiği, bu karakterlerin çoğunlukla aile büyükleri olduğu, sosyal ve bilişsel özellikler açısından genellikle olumlu ve fiziksel ve duygusal özellikler açısından bazen olumsuz tasvir edildiği görülmüştür. Bu bulgular, çocuklara yönelik dijital hikayelerde yaşlı yetişkinlerin genellikle olumlu ve geleneksel rollerle temsil edildiğini göstermektedir. Bu durum, çocukların yaşlanma ve yaşlılık algılarının şekillenmesinde olumlu bir etki yaratma potansiyeline sahip olmakla birlikte, yaşlı bireylerin toplumsal rolleri açısından çeşitliliğin sınırlı kaldığını da ortaya koymaktadır. Çocukların yaşlanma ve yaşlı yetişkinler hakkında daha kapsamlı ve derin bir anlayışa sahip olabilmeleri için kitaplarda gerçekçi, dengeli ve kapsayıcı betimlemelere yer verilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle çocuk edebiyatı alanında çalışan yazar, illüstratör ve yayıncıların içerik oluştururken bu bulguları dikkate almaları önerilebilir. Ayrıca, TRT Çocuk Kitaplık uygulamasına çocuklarda yaşlanma ve yaşlı yetişkinlere yönelik gerçekçi ve sağlıklı bir bakış açısı oluşturmayı destekleyecek yeni e-kitaplar eklenerek uygulama içeriği zenginleştirilebilir.

Çalışmada elde edilen bulgular her ne kadar alan yazına katkıda bulunsun da bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışma yalnızca TRT Çocuk Kitaplık uygulamasında yer alan 3-6 yaş grubuna yönelik kitaplarla sınırlı olduğundan, elde edilen bulgular diğer dijital platformlarda veya basılı çocuk kitaplarında yer alan yaşlı karakter temsillerine genellenemez. Bu nedenle gelecekteki araştırmalarda farklı dijital platformlar veya basılı çocuk kitapları da dahil edilerek karşılaştırmalı analizler yapılması önerilmektedir. Çalışmada incelenen kitaplar belirli bir dönemde erişime açık olan içeriklerle sınırlıdır. Uygulamada zamanla eklenen ya da kaldırılan kitaplar, sonuçların güncelliğini etkileyebilir. İlerleyen çalışmalarda zaman içinde güncellenen kitaplar dahil edilerek boyamsal bir değerlendirme yapılabilir. Ayrıca, analiz çerçevesi yaşlı karakterlerin cinsiyet, fiziksel görünüm, hikayedeki rol ve bilişsel, sosyal ve duygusal özellikleriyle sınırlandırılmıştır. Gelecek araştırmalarda dilsel anlatım, görsel metaforlar veya kültürel semboller gibi daha derinlemesine çözümlemelerin yapılması, temsillerin çok boyutlu olarak anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Ek olarak, bulgular Türkiye bağlamına özgü kültürel değerler ve yaşlılık algılarıyla şekillenmiş olabilir. Dolayısıyla, farklı kültürel bağlamlarda yapılacak benzer araştırmalar, yaşlılık temsillerinin evrensel ve kültüre özgü yönlerinin karşılaştırılmasına olanak sağlayabilir. Çalışma yalnızca kitap içeriklerine dayandığından, çocukların bu temsilleri nasıl algıladıkları doğrudan incelenmemiştir. Bu nedenle ilerleyen araştırmalarda çocuk görüşmeleri, çizimler veya gözlem teknikleriyle çocukların yaşlı karakterleri nasıl anlamlandırdıklarının araştırılması önerilmektedir. Son olarak, çalışmada yalnızca uygulamanın indirilme verilerine erişilmiş, ancak aktif kullanıcı sayısı ve kullanım biçimlerine ilişkin verilere ulaşılamamıştır. Gelecek çalışmalarda aktif kullanıcı davranışları, çocukların hangi kitaplara ne kadar süreyle maruz kaldığı ve ebeveyn rehberliğinin düzeyi incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Abrams, D. (2010). *Processes of prejudice: Theory, evidence and intervention* (Report No. 56). EHRC.
- Ansello, E. F. (1977). Age and ageism in children's first literature. *Educational Gerontology*, 2(3), 255–274. <https://doi.org/10.1080/0360127770020305>
- Avcı, C. ve Erhan, G. (2022). Ageing versus active aging: how old age is represented in children's books. *Educational Gerontology*, 48(4), 145–159. <https://doi.org/10.1080/03601277.2021.2024399>
- Bellingtier, J. A., Bauer, J. ve Schenker, L. E. (2021). A multi-method examination of ageism in children before and during the pandemic. *Innovation in Aging*, 5(Supp 1), 592. <https://doi.org/10.1093/geroni/igab046.2267>
- Bellingtier, J. A., Schenker, L. E., ve Weber, A. L. (2024). Judging a book by its older adult cover: age-related expectations and parental preference for children's books. *Current Psychology*, 43(1), 774-786. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04298-6>

- Bergman, Y. S. (2017). Ageism in childhood. In T. D. Nelson (Ed.), *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons* (2nd ed., pp. 3–36). MIT Press.
- Bigler, R. S., ve Liben, L. S. (2007). Developmental intergroup theory: Explaining and reducing children's social stereotyping and prejudice. *Current Directions in Psychological Science*, 16(3), 162-166. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00496.x>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Calasanti, T., Slevin, K. F. ve King, N. (2006). Ageism and feminism: From” et cetera” to center. *NWSA Journal*, 18(1), 13–30. <https://doi.org/10.2979/NWS.2006.18.1.13>
- Canatan, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 62-71.
- Casey, K., Novick, K. ve Lourenco, S. F. (2021). Sixty years of gender representation in children's books: Conditions associated with overrepresentation of male versus female protagonists. *PLOS ONE*, 16(12), 1-19. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0260566>
- Chamberlain, V. M., Fetterman, E., ve Maher, M. (1994). Innovation in elderly and childcare: An intergenerational experience. *Educational Gerontology: An International Quarterly*, 20(2), 193–204. <https://doi.org/10.1080/0360127940200208>
- Christ, T., Wang, X. C., Chiu, M. M. ve Cho, H. (2019). Kindergartener's meaning making with multimodal app books: The relations amongst reader characteristics, app book characteristics, and comprehension outcomes. *Early Childhood Research Quarterly*, 47, 357-372. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2019.01.003>
- Couper, D. ve Pratt, F. (Eds.). (1999). *Learning for longer life. A guide to aging education for developers of K-12 curriculum and instructional materials*. National Academy for Teaching and Learning about Aging.
- Crawford, P. A. (2000). Crossing boundaries: Addressing ageism through children's books. *Reading Horizons*, 40(3), 161–174. https://scholarworks.wmich.edu/reading_horizons/vol40/iss3/1 https://scholarworks.wmich.edu/reading_horizons/vol40/iss3/1
- Crawford, P. A. ve Bhattacharya, S. (2014). Grand images: Exploring images of grandparents in picture books. *Journal of Research in Childhood Education*, 28(1), 128–144. <https://doi.org/10.1080/02568543.2013.853004>
- Çelikoğlu, E. ve Koyuncu Şahin, M. (2024). TRT Çocuk E- Kitaplığı 3-5 yaş arası çocuklara yönelik elektronik kitaplar toplumsal cinsiyet eşitliğine ne kadar duyarlı?. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(3), 973-991. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1418823>
- Danowski, J. ve Robinson, T. (2012). The portrayal of older characters in popular children's picture books in the US: A content analysis from 2000 to 2010. *Journal of Children and Media*, 6(3), 333–350. <https://doi.org/10.1080/17482798.2011.630741>
- Dodson, A. E. ve Hause, J. B. (1981). *Ageism in literature. An analysis kit for teachers and librarians*. Teaching and Learning about Ageing Project. Action-Boxborough Regional Schools.
- Dore, R. A., Hassinger-Das, B., Brezack, N., Valladares, T. L., Paller, A., Vu, L., Golinkoff, R. M., ve Hirsh-Pasek, K. (2018). The parent advantage in fostering children's e-book comprehension. *Early Childhood Research Quarterly*, 44, 24-33. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2018.02.002>
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020). *Decade of healthy aging: Baseline report*. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240017900>

- Dünya Sağlık Örgütü. (2021). *Ageing and health*. World Health Organization. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>
- Fenwick, G. ve Morrison, A. (2001). Images of grandparents in young children's picture books in the United Kingdom. *New Review of Children's Literature and Librarianship*, 7(1), 127–145. <https://doi.org/10.1080/13614540109510649>
- Flamion, A., Missotten, P., Jennotte, L., Hody, N., ve Adam, S. (2020). Old age-related stereotypes of preschool children. *Frontiers in Psychology*, 11(807), 1–13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00807>
- Foster, L. ve Walker, A. (2015). Active and successful aging: A European policy perspective. *The Gerontologist*, 55(1), 83–90. <https://doi.org/10.1093/geront/gnu028>
- Freixas, A., Luque, B. ve Reina, A. (2012). Critical feminist gerontology: In the back room of research. *Journal of Women & Aging*, 24(1), 44–58. <https://doi.org/10.1080/08952841.2012.638891>
- Gong, Z. ve Levy, B.A. (2009). Four year old children's acquisition of print knowledge during electronic storybook reading. *Reading and Writing*, 22, 889–905. <https://doi.org/10.1007/s11145-008-9130-1>
- Gök Tülkay, B. G. ve Sapsağlam, Ö. Çocuk edebiyatı eserlerinin çocuk hakları bağlamında incelenmesi: TRT çocuk kitaplık örneği. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 142-158. <https://doi.org/10.21733/ibad.1309110>
- Güzelçoban, F. (2023). Dijital ebeveynlik ve TRT çocuk uygulamaları. *TRT Akademi*, 8(19), 993-1006. <https://doi.org/10.37679/trta.1368093>
- Hollis-Sawyer, L. ve Cuevas, L. (2013). Mirror, mirror on the wall: Ageist and sexist double jeopardy portrayals in children's picture books. *Educational Gerontology*, 39(12), 902–914. <https://doi.org/10.1080/03601277.2013.767650>
- James, J. Y. ve Kormanski, L. M. (1999). Positive intergenerational picture books for young children. *Young Children*, 54 (3), 32–38. <https://www.jstor.org/stable/42727636>
- Janelli, L. M. (1988). Depictions of grandparents in children's literature. *Educational Gerontology*, 14(3), 193–202. <https://doi.org/10.1080/0380127880140303>
- Janelli, L. M. ve Sorge, L. (2002). Portrayal of grandparents in children's storybooks: A recent review. *Gerontology & Geriatrics Education*, 22(2), 69–88. https://doi.org/10.1300/J021v22n02_05
- Joosen, V. (2019). Aging in children's literature. In D. Gu, & M. E. Dupre (Eds.), *Encyclopedia of gerontology and population aging* (pp. 1–5). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-69892-2_250-1
- Kalaycı, I. ve Özkul, M. (2017). Geleneksel kalabilsem modern olabilsem: Modernleşme sürecinde yaşlılık deneyimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8, 18, 90-110. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.308309>
- Klein, D. A., Council, K. J. ve McGuire, S. L. (2005). Education to promote positive attitudes about aging. *Educational Gerontology*, 31(8), 591-601. <https://doi.org/10.1080/03601270591003355>
- Korkmaz, A., Koyuncu Şahin, M. ve Gönen, M. S. (2023). Türkçe ve Türkçe'ye çevrilmiş okul öncesi dönem resimli öykü kitaplarında yaşlılık kavramının incelenmesi. *The Journal of International Educational Sciences*, 5(15), 125-140. <https://dx.doi.org/10.16991/INESJOURNAL.1552>
- Kwong See, S. T., Rasmussen, C. ve Pertman, S. Q. (2012). Measuring children's age stereotyping using a modified Piagetian conservation task. *Educational Gerontology*, 38(3), 149–165. <https://doi.org/10.1080/03601277.2010.515891>

- Levy, B. (2009). Stereotype embodiment: A psychosocial approach to aging. *Current Directions in Psychological Science*, 18(6), 332–336. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2009.01662.x>
- McCabe, J., Fairchild, E., Grauerholz, L., Pescosolido, B. A. ve Tope, D. (2011). Gender in twentieth-century children's books: Patterns of disparity in titles and central characters. *Gender & Society*, 25(2), 197–226. <https://doi.org/10.1177/0891243211398358>
- McGuire, S. (2003). Growing up and growing older books for young readers. *Childhood Education*, 79(3), 145–151. <https://doi.org/10.1080/00094056.2003.10522214>
- McGuire, S. L. (2016). Early children's literature and aging. *Creative Education*, 7(17), 2604–2612. <https://doi.org/10.4236/ce.2016.717245>
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Moody, H. R. ve Sasser, J. R. (Eds.). (2018). *Aging: Concepts and controversies* (9th ed.). SAGE.
- Nemmers, T. M. (2005). The influence of ageism and ageist stereotypes on the elderly. *Physical & Occupational Therapy in Geriatrics*, 22(4), 11–20. https://doi.org/10.1080/J148v22n04_02
- Ng, R., Allore, H. G., Trentalange, M., Monin, J. K. ve Levy, B. R. (2015). Increasing negativity of age stereotypes across 200 years: Evidence from a database of 400 million words. *PLoS ONE*, 10(2), e0117086. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0117086>
- Palmore, E. (1990). *Ageism: Negative and positive*. Springer.
- Patterson, M. M. ve Bigler, R. S. (2006). Preschool children's attention to environmental messages about groups: Social categorization and the origins of intergroup bias. *Child Development*, 77(4), 847–860. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00906.x>
- Roskos, K., Burstein, K., Shang, Y. ve Gray, E. (2014). Young children's engagement with e-books at school: Does device matter? *Sage Open*, 4(1). <https://doi.org/10.1177/2158244013517244>
- Shutts, K. (2015). Young children's preferences: Gender, race, and social status. *Child Development Perspectives*, 9, 262–266. <https://doi.org/10.1111/cdep.12154>
- Sciplino, C., Smith, P. K., Hurme, H., Rusek, M. ve Bäckvik, P. (2010). Representations of grandparents in children's books in Britain, Italy, Greece, Finland, and Poland. *Journal of Intergenerational Relationships*, 8(3), 298–316. <https://doi.org/10.1080/15350770.2010.498760>
- Swift, H. J., Abrams, D., Lamont, R. A. ve Drury, L. (2017). The risks of ageism model: How ageism and negative attitudes toward age can be a barrier to active aging. *Social Issues and Policy Review*, 11(1), 195–231. <https://doi.org/10.1111/sipr.12031>
- Twigg, J. (2004). The body, gender, and age: Feminist insights in social gerontology. *Journal of Aging Studies*, 18(1), 59–73. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2003.09.001>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024, Mart 27). *İstatistiklerle yaşlılar, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2023-53710v>
- Unsworth, L. (2005). *E-literature for children: Enhancing digital literacy learning*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203412954>
- Vauclair, C. M., Rodrigues, B. R., Marques, S., Esteves, C. S., Cunha, F. ve Gerardo, F. (2018). Doddering but dear . . . even in the eyes of young children? Age stereotyping and prejudice in childhood and adolescence. *International Journal of Psychology*, 53(1), 63–70. <https://doi.org/10.1002/ijop.12430>
- Waxman, S. R. (2010). Names will never hurt me? Naming and the development of racial and gender categories in preschool-aged children. *European Journal of Social Psychology*, 40(4), 593–610. <https://doi.org/10.1002/ejsp.732>

- Weitzman, L. J., Eifler, D., Hokada, E. ve Ross, C. (1972). Sex-role socialization in picture books for preschool children. *American Journal of Sociology*, 77(6), 1125–50.
- Williamson, A. (1997). “You’re never too old to learn!”: Third-age perspectives on lifelong learning. *International Journal of Lifelong Education*, 16(3), 173–184. <https://doi.org/10.1080/0260137970160302>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S. ve Akalın, N. (2025). Okul öncesi resimli öykü kitaplarındaki yaşlılık kavramının incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 159-179, <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2025.-1422569>
- Yıldız Taşdemir, C. ve Ata Doğan, S. (2023). Çocuklar için Bir E-Kitap Uygulaması: TRT Çocuk Kitaplık. *Türk Kütüphaneciliği*, 37(1), 29-50. <https://doi.org/10.24146/tk.1132369>
- Yitzhaki, M. ve Lazar, M. (2019, October). The image of elderly people as reflected in Israeli children’s literature. *Proceedings of the 48th annual conference of the international association of school librarianship and the 23rd international forum on research in school librarianship* (pp. 1–4). International Association of School Librarianship.
- Yolasığmazoğlu, H. (2023). TRT Çocuk Kitaplık örneğinde kitap kahramanlarına atfedilen mesleklerin karşılaştırılması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 616-628. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1285338>
- Zurcher, J. D. ve Robinson, T. (2018). From “Bibbid-bobbidi-boo” to scrooge: An update and comparative analysis of the portrayal of older characters in recent Disney animated films. *Journal of Children and Media*, 12(1), 1–15. <https://doi.org/10.1080/17482798.2017.1331176>

Extended Abstract

The rapidly increasing global population of older adults necessitates a critical reassessment of societal perceptions of aging. Our understanding of aging is shaped by cultural context and is often reinforced, consciously or unconsciously, by various media sources, including literature. These narratives, when focusing on shared rather than individual characteristics, can unfortunately lead to the widespread dissemination of stereotypes and prejudices against older individuals, contributing to ageism. The acquisition of these stereotypes is a complex process that begins in early childhood. Research indicates that young children hold age-related stereotypes, often associating older adults with physical limitations, and these early beliefs shape their social interactions. Children's picture books serve as a significant medium for shaping children's attitudes towards aging and older adults. Picture books also have the potential to influence children's understanding of society's view on aging and their own self-perception of aging. While the existing literature on printed children's books frequently highlights a scarcity and stereotypical representation of older characters, no research focusing directly on the representation of aging and older characters within e-books has been encountered. Therefore, this study aimed to examine the inclusion of older characters and the traits of these characters in e-books suitable for children aged 3 to 6 years in the TRT Children's Library application. This research utilized a qualitative research method and employed document analysis. E-books were selected for inclusion using the criterion sampling method, resulting in a total study group of 228 e-books deemed suitable for children aged 3–6. Data were collected using the E-Book Information Form and the E-Book Older Character Evaluation Criteria Checklist, which recorded details regarding the character's gender, role, physical appearance, and cognitive, social, and emotional traits. A character was defined as 'older' if they met at least three predefined criteria related to physical appearance (e.g., white hair, wrinkles, use of aids) or textual role (e.g., older, grandmother, grandfather). The data were analyzed using descriptive analysis. Each e-book featuring an older character was examined by considering its visual and narrative elements together. The resulting data were recorded in Microsoft Excel. Two researchers independently completed the evaluation criteria checklist at different times. Inter-coder reliability was calculated at 81%. The differences encountered in the coding were re-evaluated together, and the analyses were completed by reaching a consensus. Among the 228 e-books examined, 31 (13.60%) were found to contain at least one older character. An examination of the characters revealed that they were predominantly male (63.89%).

This disproportionate representation of male characters may reinforce traditional gender roles and underrepresent the experiences of older women, especially considering that the older female population in Turkey exceeds the older male population. Furthermore, older characters were depicted in familial roles, specifically as grandfathers (47.22%) or grandmothers (30.56%). This finding, which aligns with previous research on print books, highlights a limited diversity in the societal functions of older individuals in children's literature. In terms of physical appearance, characters were generally depicted with traditional features, such as white hair (63.88%) and/or beards (47.22%), wearing glasses (55.56%), and wearing colorful clothing. However, the analysis also confirmed the presence of realistic physical indicators of aging in some characters, including wrinkled faces (30.55%) and sagging cheeks (16.67%). Older characters were frequently characterized by positive attributes, socially being largely depicted as affectionate (44.44%) and emotionally happy/content (41.67%). It was determined that some older characters were depicted with social characteristics such as lonely (8.33%) and grumpy (5.56%), and emotional characteristics such as helpless (5.56%), sad (2.78%), angry (2.78%), unhappy (2.78%), and worried (2.78%). Conversely, limited diversity was observed in cognitive characteristics, which were rarely represented compared to social and emotional traits, with wisdom/intelligence being the sole cognitive feature (22.22%). The focus on wisdom and kindness may support favorable attitudes toward older adults. The findings obtained from the examination of e-books in the TRT Children's Library application confirm that older characters in e-books suitable for children aged 3–6 are generally represented in positive and traditional roles. However, the fact that only 31 (13.60%) of the 228 e-books examined featured older characters and that the majority of these characters are male (63.89%) suggests a persistent need to increase their visibility to reflect the demographic reality. While the positive depiction of physical features may help children form favorable views of aging, the limited inclusion of the full range of biological changes risks presenting an idealized image of aging. This idealization may create unrealistic expectations for children regarding the aging process. The narrow range of roles, predominantly familial (e.g., grandfather or grandmother), restricts children's perspectives; incorporating older characters in diverse societal roles (e.g., mentors, professionals) could enrich their understanding of older adults' contributions. Similarly, while the emphasis on positive traits (such as affection and wisdom) is beneficial, the limited depiction of negative emotional states suggests a lack of balance. Picture books for children should include more nuanced and realistic representations that reflect the full spectrum of human traits, encompassing both strengths and vulnerabilities, thereby fostering a more empathetic understanding of aging. Proceeding from these findings, the content of the TRT Children's Library application can be enriched by adding new e-books that support the formation of a realistic and healthy perspective towards aging and older adults in children. In this context, it may be recommended to add books that include greater representation of elderly female characters and portray older individuals in non-traditional roles. Despite these contributions, this study has several limitations. First, the findings are limited to e-books suitable for the 3-6 age group within the TRT Children's Library application; thus, the results cannot be generalized to other digital platforms or printed children's books. Future comparative research involving different platforms and printed literature is suggested. Second, the content analyzed was limited to the period of data collection, suggesting a need for future longitudinal studies to assess changes over time. Third, the analysis focused on predefined traits; deeper analysis of visual metaphors, linguistic expressions, or cultural symbols is needed for a more multi-dimensional understanding of the representations. Fourth, the findings may be influenced by the specific cultural values and perceptions of aging prevalent in Turkey, suggesting the need for similar research in different cultural contexts for cross-cultural comparisons. Finally, the study relied solely on content analysis; future research should incorporate methodologies such as child interviews or observation techniques to directly examine children's perceptions and interpretations of these older characters.